

HU

HU

HU

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 2009.10.14.
COM(2009) 534 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A
TANÁCSNAK**

Koszovó* – az európai perspektíva beteljesülése

---

* Az ENSZ BT 1244/1999. határozatában foglaltak szerint.

1. E KÖZLEMÉNY CÉLJA

2008-as bővítési stratégiájában a Bizottság bejelentette azon szándékát, hogy megvalósíthatósági tanulmányt terjeszt elő Koszovóról¹. 2008 decemberében a Tanács üdvözölte a Bizottság azon javaslatát, hogy tanulmányban vizsgálja meg Koszovó politikai és társadalmi-gazdasági továbbfejlesztésének lehetőségeit. Az Európai Tanács ismételtén kijelentette, hogy az EU készen áll arra, hogy – a térség uniós perspektívájának megfelelő – egyértelmű európai perspektívával támogassa Koszovó gazdasági és politikai fejlődését.

2005 áprilisában a Bizottság közleményt adott ki Koszovóról². A Bizottság rendszeresen tájékoztatja a tagállamokat a koszovói fejleményekről E közlemény célja, hogy számba vegye a 2005-ös közlemény óta bekövetkezett fejleményeket, beazonosítsa a Koszovó Európa felé vezető útját nehezítő kihívásokat, megerősítse azokat az intézkedéseket, amelyeket Koszovónak e kihívások sikeres kezelése érdekében kell tennie, valamint közösségi eszközöket javasoljon Koszovó politikai és társadalmi-gazdasági fejlődésének továbbviteléhez. A regionális összefüggés különös jelentőséggel bír, hiszen Koszovó a Nyugat-Balkán többi országával azonos európai távlatokat oszt. A gazdasági növekedés előmozdítása és a politikai stabilitás megerősítése érdekében Koszovónak lépést kell tartania a térség fejlődésével. Ez Koszovónak, a Nyugat-Balkánnak és az Európai Unió egészének közös érdeke.

2008. február 17-én Koszovó kikiáltotta függetlenségét, amelyet a mai napig 62 ország ismert el. Emellett Koszovó alkotmányt fogadott el, amelynek alapja a Koszovó jogállására vonatkozó átfogó rendezési javaslat volt. E javaslat végrehajtását a nemzetközi polgári képviselő felügyeli³.

Az Egyesült Nemzetek Koszovói Misszióját (UNMIK) átalakították; az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának 1244/99. határozata továbbra is érvényben van. Az UNMIK jelenlegi feladatai közé tartozik a felügyelet és ellenőrzés, Koszovó külső képviselőjének elősegítése és a Pristina–Belgrád párbeszéd előmozdítása, valamint a Koszovó többségében szerbek lakta területeit érintő gyakorlati kérdésekkel kapcsolatos tevékenységek⁴.

Az ENSZ Közgyűlésének kérésére a Nemzetközi Bíróság tanácsadói véleményt készít arról, hogy Koszovó függetlenségének kikiáltása összhangban van-e a nemzetközi joggal. A Bíróság véleménye 2010-re várható.

2. AZ EU KOSZOVÓ IRÁNTI ELKÖTELEZETTSÉGE

Az EU-tagállamok a nemzeti gyakorlattal és a nemzetközi joggal összhangban döntenek Koszovóhoz fűződő kapcsolataikról. 22 uniós tagállam elismerte Koszovó függetlenségét. A Koszovó jogállásával kapcsolatos elfogadott álláspont hiánya nem akadályozza az EU-t abban, hogy jelentős vállalásokat tegyen Koszovó felé.

---

¹ Az ENSZ BT 1244/1999. határozatában foglaltak szerint.

² *Európai jövő Koszovó számára* – COM(2005) 156 végleges, 2005.4.20.

³ A nemzetközi polgári képviselő a Koszovóval foglalkozó nemzetközi irányítócsoporthoz tesz jelentést.

⁴ Az ENSZ Főtitkárának jelentése az ENSZ Ideiglenes Koszovói Közigazgatási Missziójáról (UNMIK) a Biztonsági Tanács tagjainak tájékoztatása céljából, 2008. június 12.

Az EU kijelölt egy EU különleges képviselőt⁵ azzal a feladattal, hogy tanácsokat adjon és támogassa Koszovó politikai fejlődését, valamint biztosítsa az EU-fellépés következetességét. Az EU emellett Koszovóban alakította ki mind a mai napig legnagyobb polgári EBVP misszióját⁶. Az EULEX felügyeli, segíti és tanácsokkal látja el Koszovót a jogállamisággal kapcsolatban – különös tekintettel a rendőrségre, az igazságszolgáltatásra és a vámügyekre –, valamint megtartott bizonyos végrehajtási feladatokat.

Koszovó részt vesz az EU Nyugat-Balkán régióra vonatkozó stabilizációs és társulási folyamatában. 2007 márciusában létrehozták a stabilizációs és társulási folyamat nyomkövetési mechanizmusának megerősített struktúráit. E struktúrák rendszeres párbeszédet biztosítanak az innovációról, a belső piacról, a felelősségteljes kormányzásról, a mezőgazdaságról, a gazdaságról és az infrastruktúráról. A 2008. február 18-i európai partnerségben⁷ az EU reform prioritásokat határozott meg Koszovó számára.

2008 júliusában a Bizottság donorkonferenciát szervezett Koszovó támogatására, amelynek eredményeként összesen 1,2 milliárd eurót – melyből több mint 500 millió eurót a közösségi költségvetésből – adományoztak. Az EU és tagállamai közel 800 millió eurót adományoztak. Az előcsatlakozási támogatási eszköz, a CARDS⁸, a stabilitási eszköz és egyéb kezdeményezések keretében Koszovó továbbra is részesül az EK pénzügyi támogatásában, valamint továbbra is jogosult makro-pénzügyi támogatásra.

3. KOSZOVÓ EURÓPA FELÉ VEZETŐ ÚTJA

Európai jövő Koszovó számára című 2005-ös közleményében a Bizottság Koszovó fejlődésének és intézményfejlesztésének gazdasági vonatkozásaira, valamint a regionális összefüggésre koncentrált. 2005 óta Koszovó tett némi előrelépést e területeken, de továbbra is komoly kihívásokkal kell szembenéznie.

Az előrehaladásról 2006 óta készült bizottsági jelentések megerősítik, hogy Koszovó közeledett az európai normákhoz. A középtávú kiadási keretrendszer 2008-ban és 2009-ben történő előterjesztése kulcsfontosságú előrelépés volt a koszovói fenntartható költségvetési keret megteremtése felé. 2009 júniusában Koszovó a Nemzetközi Valutaalap és a Világbank tagja lett. A Fejlesztési és Európai Integrációs Koordinációs Ügynökség 2008-as létrehozása fontos mérföldkő Koszovó donorkoordinálásának és az Európához való közeledést célzó erőfeszítéseinek előmozdítása tekintetében. Koszovó közreműködött a stabilitási paktum, valamint ez utóbbi Regionális Együttműködési Tanácsá történő átalakítása körüli feladatokban. Az ország számos regionális együttműködési kezdeményezésben vesz részt⁹.

---

⁵ A Tanács 2008/123/KKBP együttes fellépése (2008. február 4.).

⁶ A Tanács 2008/124/KKBP együttes fellépése (2008. február 4.).

⁷ 2008/213/EK tanácsi határozat.

⁸ CARDS: Közösségi támogatás az újjáépítési fejlesztéshez és stabilizációhoz.

⁹ Koszovó részt vesz az Energiaközösségi Szerződésben (ETC), az európai közös légtérről szóló megállapodásban (ECAA), a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban (SEETO), a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodásban (CEFTA) és az európai kisvállalkozási chartában. Koszovó csatlakozott a Szélessávú Dél-Kelet Európa elnevezésű kezdeményezéshez (bSEE), az Elektronikus Dél-Kelet Európa elnevezésű kezdeményezéshez (eSEE), a Regionális Államigazgatási Iskolához (ReSPA), a dél-kelet európai együttműködési kezdeményezéshez (SECI), két regionális környezetvédelmi kezdeményezéshez (RENA és ECENA), valamint az „Investment Compact” kezdeményezéshez. E lista nem kimerítő jellegű.

A jogszabályok EU-hoz való közelítése során azonban Koszovónak nem elég pusztán elfogadnia a jogszabályokat, hanem azokhoz megfelelő végrehajtást és jogérvényesítést kell társítania. Koszovóban továbbra is jelentős a szürke- és feketegazdaság kiterjedtsége; gazdasági irányítása, szabályozási keretrendszere és üzleti környezete továbbra is aggodalomra ad okot. Vállalkozásai nem rendelkeznek exportkapacitással. Koszovónak fejlesztenie kell szociális védelmi rendszere kiterjedését és hatékonyságát, valamint sokkal inkább stratégiai megközelítést kell alkalmaznia a foglalkoztatás terén. Koszovó közigazgatása továbbra is gyenge lábakon áll. Koszovó regionális fórumokon történő részvétele egyre nehezebbé válik. A Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodásnak nem sikerült felszámolnia a Szerbiába irányuló koszovói export, valamint a Bosznia-Hercegovinába irányuló tranzitkereskedelem számára akadályt jelentő blokádot.

4. KOSZOVÓ UNIÓS PERSPEKTÍVÁJÁNAK BETELJESÍTÉSE

Az EU ismételten megerősítette, hogy Koszovó a Nyugat-Balkán többi részével azonos európai perspektívával rendelkezik. 2007 decemberében az Európai Tanács megerősítette, hogy az EU készen áll arra, hogy – a térség uniós perspektívájához hasonló – egyértelmű európai perspektívával támogassa Koszovó gazdasági és politikai fejlődését. 2008 februárjában a Tanács újólal megerősítette a Nyugat-Balkán európai jövőjének teljes mértékű és hatékony támogatására irányuló elkötelezettségét, valamint arra kérte a Bizottságot, hogy közösségi eszközökkel igyekezzon előmozdítani a gazdasági és politikai fejlődést, valamint ennek elérése érdekében konkrét intézkedéseket terjesszen elő a tágabb értelemben vett régió számára. 2008 decemberében az Európai Tanács újra hangsúlyozta, hogy – a térség uniós perspektívájának megfelelően – készen áll egyértelmű európai perspektívával támogatni Koszovó gazdasági és politikai fejlődését.

A régió jelentős haladást tudhat maga mögött az európai integráció területén. Az összes ország tárgyalásokat folytatott az EU-val a stabilizációs és társulási megállapodásról. Horvátország és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság tagjelölt státuszt élvez. A Tanács kérésére a Bizottság vélemény készít Montenegró tagsági kérelméről. A Tanács tagsági kérelmet kapott Albániától. A régió politikai stabilitása és gazdasági előrehaladása érdekében Koszovónak lépést kell tartania e fejleményekkel.

Nyugat-Balkán: az európai perspektíva erősítése című, 2008. márciusi közleményében¹⁰ a Bizottság kijelölte a demokratikus reform, a gazdasági fejlődés és a jószomszédi viszony előmozdítását szolgáló közösségi eszközöket. Koszovó számos olyan fontos kihívással találja magát szemben, amelyek megoldását segíthetik a közösségi eszközök. Reformjainak előrehaladásától függ, hogy milyen mértékben tud előnyt kovácsolni ezen eszközökből. Koszovónak szilárd alapokra kell helyeznie európai menetrendjét, fenntartott társadalmi-gazdasági fejlődést kell biztosítani, meg kell erősítenie az ágazati jogharmonizációt, és építő szerepet kell vállalnia a regionális együttműködésben. Az EU segítséget nyújthat Koszovó ezen erőfeszítéseire.

A Bizottság üdvözli, hogy az EU-tagállamok Koszovó jogállásával kapcsolatban kialakított eltérő állásfoglalásai ellenére a „sokszínűség az elismerésben, de egységesség a kötelezettségvállalásban” megközelítés konstruktív alapot biztosít az előrelépéshez. A Tanács következtetései megfelelően az EU – az uniós tagállamok Koszovó jogállásával

---

¹⁰ *Nyugat-Balkán: az európai perspektíva erősítése* – COM(2008)127 végleges, 2008.3.5.

kapcsolatban kialakított álláspontjának sérelme nélkül – megállapodhat a Koszovó politikai és gazdasági fejlődését támogató intézkedésekről.

5. KOSZOVÓ EURÓPAI MENETRENDJÉNEK MEGERŐSÍTÉSE

Koszovó ismételten megerősítette azon eltökélt szándékát, hogy előreviszi az európai menetrendet. A koszovói reformok fő hajtóereje továbbra is az EU-hoz való közeledés. 2008 áprilisában Koszovó elfogadta európai integrációs tervét. 2009 augusztusában naprakésszette európai partnerségi cselekvési tervét.

A Koszovó előrehaladásáról készült 2009. évi jelentés következtetései megerősítik, hogy az országnak komoly kihívásokkal kell szembenéznie. Koszovónak további haladást kell elérnie a jogállamiság megteremtése és megszilárdítása terén, valamint fejlesztenie kell igazságszolgáltatása működését és függetlenségét. Nyomon kell követnie a korrupció, a pénzmosás és a szervezett bűnözés elleni küzdelmet, és konkrét eredményeket kell felmutatnia e területeken. Koszovónak meg kell erősítenie a közigazgatás kapacitását, függetlenségét és professzionalizmusát, valamint fejlesztenie kell az üzleti környezetet, ideértve a szabályozást, a felügyeletet és a vállalatirányítást is. Koszovónak teljes körű átláthatóságot kell biztosítania a magas közigazgatási tisztségviselők kijelölése terén, és biztosítania kell, hogy a közbeszerzés megfelel a függetlenség, tárgyilagosság és átláthatóság követelményeinek. Koszovónak fenntartható makrogazdasági és adópolitikát kell kidolgoznia.

Koszovónak biztosítania kell, hogy a 2009 novemberében esedékes helyhatósági választásokat tisztán és átláthatóan bonyolítják le. A kisebbségi közösségeket teljes mértékben társítani kell a decentralizációs folyamathoz. Koszovónak fejlesztenie kell a szerb és egyéb kisebbségek védelmét, valamint fokoznia kell a kisebbségek közötti párbeszédet, illetve elő kell mozdítania megbékélésüket. Meg kell erősítenie a társadalmi kohéziót. Koszovónak hatékony és eredményes közigazgatást kell létrehoznia. A jogszabályok kidolgozásakor Koszovónak teljes mértékben és kellő időben fel kell használnia a rendelkezésre álló nemzetközi szakértelmet. Prioritásként kell kezelni az elfogadott jogszabályok megfelelő végrehajtását, ideértve megfelelő személyzet és felszerelések biztosítását is. Kulcsfontosságú, hogy a regionális együttműködés terén Koszovó konstruktív és pragmatikus megközelítést képviseljen.

A Bizottság azt javasolja, hogy az IPA-erőforrásokat a jogállamiság, a közigazgatási reform, valamint a koszovói üzleti környezet fejlesztésére irányuló igyekezetek támogatására irányítsák, főleg a közigazgatások közötti ikerintézményi program (*twinning*) révén. Az infrastruktúra támogatását is át fogják gondolni.

6. A KOSZOVÓI POLGÁROK KÖZELÍTÉSE AZ EU-HOZ

A régió számos országa jelentős előrehaladást ért el a szabad mozgás területén. A visszafogadási megállapodások ellenében részesülhettek az EU-val kötött vízumkönnyítési megállapodások előnyeiből. A vízumliberalizációs menetrend kulcsfontosságú iránymutatást biztosított olyan kérdések tekintetében, mint például az okmányok biztonsága, a szervezett bűnözés elleni küzdelem, a migráció, valamint a határbiztonság. A haladást a magas beosztású tisztviselők szintjén folytatott párbeszéd révén ellenőrizték és értékelték. A vízummentes utazás jövőbeni lehetősége erőteljes reformösztönzőként szolgált ezen országok számára.

Ennek eredményeként a Bizottság javasolta a vonatkozó tanácsi rendelet¹¹ oly módon történő módosítását, hogy az lehetővé tegye Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Montenegró és Szerbia polgárai számára, hogy 2010 januárjától vízummentesen utazhassanak az EU-ba. Albánia és Bosznia-Hercegovina polgárai ugyancsak élvezhetik majd ezen előnyöket, amint teljesítik a fennmaradó követelményeket.

Koszovó 2008 júliusától saját útleveleket bocsát ki. Megkönnyítették a koszovói polgárok egyéni vízumkérelmét. Az uniós tagállamok többsége alkalmazza az uniós jogszabályok által kínált azon rugalmasságot, hogy egyszerűsíthetik az egyéni koszovói lakosok számára kibocsátandó, rövid távú tartózkodásra jogosító vízumokra vonatkozó eljárásokat.

A koszovói polgárok számára további, az EU-hoz közelítésből fakadó előnyöket kell biztosítani, ideértve az EU területén belüli vízummentes utazás lehetőségét is. Ez csak akkor lehetséges, ha Koszovó biztosítani tudja a megfelelő reformok végrehajtását, valamint a szabályok és eljárások tiszteletben tartását, hogy ezáltal a lehető legkisebbre csökkentse az uniós tagállamokat ezen előnyök kapcsán érintő biztonsági kockázatokat. E reformok kiindulópontja a visszafogadási megállapodások megfelelő működése. Koszovónak ki kell igazítania jogszabályait, fokoznia kell a visszafogadási kérelmeket feldolgozó igazgatási kapacitását, valamint hatékony visszailleszkedési stratégiát kell végrehajtania. Meg kell erősítenie továbbá határai biztonságát, és biztonságossá kell tennie a polgári nyilvántartások kezelését, valamint a dokumentumok kibocsátását.

A Bizottság strukturált megközelítéssel történő előrelépést javasol a koszovói polgárok EU-hoz való közelítésére, mindezt egy olyan vízum párbeszéden keresztül, amelynek végső eredménye – a szükséges reformok végrehajtásától függően – a vízumliberalizáció lenne. A Bizottság alapos értékelés alapján egy olyan átfogó stratégia kidolgozását javasolja, amely iránymutatást biztosít Koszovó azon törekvéseihez, hogy eleget tegyen a vízumliberalizációval kapcsolatos uniós követelményeknek. E stratégia – amelyet tájékoztatásul a Tanácsnak is megküldenek – a vízum párbeszéd összefüggésében teljesítménymérőket határoz meg Koszovó előrehaladásának felmérésére.

A tagállamok és a Bizottság szakemberei által végzett értékelő missziók alapján a Bizottság rendszeresen értékelné fogja Koszovó haladását a stratégia végrehajtása terén, amelyhez a Bizottság technikai és pénzügyi segítséget nyújt Koszovó számára. Emellett, a jogállamiság szélesebb keretében és az EULEX tevékenységeinek velejárójaként a Bizottság feltárja Koszovó regionális szintű igazságügyi együttműködési kezdeményezésekbe történő bevonásának lehetőségét. Még tovább kell vizsgálni, hogy Koszovó milyen feltételek mellett működhet együtt az Európával, az Eurojusttal és a Frontex-szel, illetve miként társulhat ezek tevékenységéhez, többek között az EULEX esetleges bevonása révén¹².

7. KOSZOVÓ TÁRSADALMI-GAZDASÁGI FEJLŐDÉSÉNEK FENNTARTÁSA

Koszovó társadalmi-gazdasági stabilitása a fenntartható gazdasági fejlődéstől és a megerősített szociális kohéziótól függ. Koszovót csekély mértékben érintette a globális gazdasági válság, mivel csak korlátozott mértékben integrálódott a világpiacokba. A

¹¹ 539/2001/EK tanácsi rendelet.

¹² Europol: az Europol-egyezmény 42. cikke, valamint az 1998. november 3-i tanácsi jogi aktus; Eurojust: a módosított 2002/187/EK határozat 26a. cikke; Frontex: a 863/2007/EK rendelettel módosított 2007/2004/EK tanácsi rendelet 14. cikke.

közvetlen külföldi befektetések beáramlása és az átutalások ugyanakkor várhatóan csökkenni fognak. Az állami beruházás szintje várhatóan vissza fog esni, mivel a kormány bevételeire egyre nagyobb nyomás nehezedik. Az előrejelzések szerint Koszovó államháztartási hiánya 2009-ben eléri a GDP 7 %-át.

Koszovónak súlyos gazdasági kihívásokkal kell szembenéznie. A Nemzetközi Valutaalap szerint Koszovó egy főre jutó GDP-je 1 726 EUR, ami az EU-27 átlagának 6,9%-a. Koszovó továbbra is jelentős hiánnyal küszködik az áruk és szolgáltatások kereskedelme terén. A becslések szerint Koszovó átfogó kereskedelmi hiánya 2009-ben a GDP 43 %-a. A magas külső egyensúlyzavarok mögött fejletlen hazai termelési kapacitás áll, és jelentős sebezhetőségről árulkodnak.

A fenntartható makro-gazdasági politikák végrehajtása mellett Koszovónak foglalkoznia kell a kínálati oldalon jelentkező olyan korlátokkal, mint például a gyenge lábakon álló infrastruktúra, az energiaellátás zavarai, a magas tőkeköltségek, valamint az alacsony szintű képzettség. Koszovó számára kulcsfontosságú, hogy javítsa gazdasága versenyképességét, fokozza a termelékenységet és megerősítse az export ágazatot.

7.1. Kereskedelem

A kereskedelem és a kereskedelmi kapacitás kulcsfontosságú a beruházások vonzásához, a növekedés ösztönzéséhez és a társadalmi-gazdasági fejlődés biztosításához. Koszovó legfontosabb kereskedelmi partnere az EU. Az EK autonóm kereskedelmi intézkedései¹³ keretében EK kereskedelmi preferenciákat nyújtottak Koszovó számára. E preferenciák érvényessége azonban 2010 végén lejár. Koszovó jelenleg nem részesül a stabilizációs és társadalmi megállapodás (SAA), valamint az ideiglenes megállapodás (IA) nyújtotta előnyökben. A Nyugat-Balkán több részére vonatkozó stabilizációs és társadalmi megállapodások és ideiglenes megállapodások¹⁴ fokozatos hatálybalépése, valamint a jelenlegi preferenciális rendszer érvényességének lejárta ezért abszolút és relatív értelemben egyaránt rontja Koszovó kereskedelmi pozícióját. Emellett Koszovó nem részesülhet az EU, illetve a stabilizációs és társulási folyamatban érintett országok többsége közötti, a származási szabályokról szóló diagonális kumulációval kapcsolatos rendelkezésekben, ami korlátozza a regionális kereskedelmi komplementer jellegének kialakítását. Ez ugyancsak csökkenti Koszovó vonzerejét a külföldi befektetők szemében, és korlátozza a koszovói termelők EU-t célzó exportképességét.

A jelenlegi preferenciális rendszert meg kell hosszabbítani ahhoz, hogy Koszovó továbbra is részesülhessen az általa nyújtott előnyökben. A meghosszabbítás érvényessége azonban csupán ideiglenes lenne. A csupán az autonóm kereskedelmi preferenciákra alapozott EU-Koszovó kereskedelmi kapcsolatok nem kínálnak jelentős perspektívát Koszovó hosszú távú gazdasági fejlesztésének fenntarthatóságára. Ilyen perspektívát csak az Európai Közösség és Koszovó közötti kereskedelmi megállapodás kínálhat.

A kereskedelmi megállapodás jelentős előnyöket kínál mind Koszovó, mint az EU számára. A megállapodás olyan jogi keretet ad, amely stabilitást és kiszámíthatóságot biztosít a befektetők számára. Alkalmazási körét tekintve is szélesebb körű, egyszerre garantálja a

¹³ A legutóbb a 2008. május 7-i 407/2007/EK rendelettel módosított 2007/2000/EK tanácsi rendelet.

¹⁴ Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság (SAA – 2004. április), Montenegró (IA – 2008. január), Bosznia-Hercegovina (IA – 2008. július) és Albánia (SAA – 2009. április). Szerbiával 2008 áprilisában írták alá a stabilizációs és társulási megállapodást.

piachoz való hozzáférést és a szellemi tulajdonjogok, a verseny, a megfelelési előírások és az igazgatási együttműködés terén való előrehaladást. A megállapodás lehetősége fontos ösztönzőt jelent Koszovó számára ahhoz, hogy a belső piacot érintő valamennyi területen – ideértve az igazgatási kapacitást is – továbbvigye a reformokat. Ehhez hasonlóan, szükségessé teszi, hogy Koszovó hatékony kereskedelmi politikát folytasson és megfelelően igazgassa határait. Végül pedig a megállapodás előfeltétele annak, hogy Koszovó részt vehessen az EU, illetve a stabilizációs és társulási folyamatban érintett országok közötti, a származási szabályokról szóló diagonális kumulációban.

Koszovó még nem áll készen arra, hogy tárgyalásokat folytasson egy kereskedelmi megállapodásról, illetve hogy azt végrehajtsa. A trösztellenes politika és az állami támogatási szabályok hatékony végrehajtásának biztosítását szolgáló igazgatási kapacitást még elő kell készíteni. Ami a szellemi tulajdonjogokat illeti, az ipari tulajdonjogra vonatkozó jogszabályok kulcsfontosságú elemei már helyükön vannak, de Koszovónak még létre kell hoznia a megfelelés biztosításához szükséges alapvető igazgatási kapacitást. Koszovónak emellett lényeges előrehaladást kell elérnie a szerzői jogokat érintő jogszabályokat és azok érvényesítését érintő jogharmonizációban. Jelentős előrelépéseket kell tennie az árukereskedelmet – ideértve az egészségügyi és növény-egészségügyi kérdéseket is – érintő jogi és intézményi struktúrák tekintetében. A megfelelő akkreditációt, minősítést, szabványosítást és piaci felügyeletet biztosító intézményi keretet hatékonyan kell alkalmaznia.

A Bizottság értékelni fogja Koszovó előrehaladását a kapacitáserősítés, valamint a kereskedelmi megállapodáshoz leginkább kapcsolódó területeken megvalósítandó reformok területén. Ki fogja jelölni a Koszovó által foganatosítandó intézkedéseket. Amint Koszovó teljesíti a kapcsolódó követelményeket, a Bizottság tárgyalási irányelveket fog javasolni ahhoz, hogy a Közösség időben megkezdhesse a kereskedelmi megállapodással kapcsolatos tárgyalásokat. A Bizottság elő fogja készíteni az autonóm kereskedelmi intézkedések kiterjesztését, hogy a kereskedelmi megállapodás megszületéséig fenn lehessen tartani a jelenlegi kereskedelmi kapcsolatokat. Koszovót – a stabilizációs és társulási folyamat résztvevőjeként – a páneurópai-mediterrán preferenciális származási szabályokról szóló egyezmény révén bevonják a páneurópai-mediterrán származási kumuláció Nyugat-Balkánra történő kiterjesztésébe.

7.2. Makrogazdasági és költségvetési fenntarthatóság

Koszovó fejlődéséhez kulcsfontosságú egy fenntartható makrogazdasági és költségvetési keret. Az EU és egyéb donorok támogatták az e célkitűzést szolgáló középtávú kiadáskeret létrehozását. A középtávú kiadáskeret Koszovó költségvetési ciklusának kulcsfontosságú elemévé vált.

2008-ban Koszovó és a Bizottság – a Nemzetközi Valutaalappal szoros együttműködésben – egy konzultációs pénzügyi felügyeleti mechanizmust kezdeményezett. E mechanizmus Koszovó segítségére szolgál abban, hogy előkészítse az EU meglévő gazdaság- és költségvetés-ellenőrzési kereteibe történő zökkenőmentes integrációját. Koszovónak fejlesztenie kell a makrogazdasági és költségvetési politikák koherens és összehangolt végrehajtását szolgáló kapacitását. Az e tekintetben elért haladásától függően Koszovó meghívást kap arra, hogy részt vegyen a Nyugat-Balkán számára létrehozott rendszeres gazdasági és költségvetési jelentéstételi keretben, és középtávú éves gazdasági és költségvetési programot terjesszen elő. A Bizottság továbbra is támogatja majd Koszovó ez

irányú erőfeszítéseit, és rendszeres párbeszéd keretében fogja ellenőrizni a gazdasági fejlődést.

7.3. A magánszektor fejlődése

A becslések szerint a kis- és középvállalkozások Koszovó GDP-jének mintegy 40%-át, a foglalkoztatásnak 60%-át, illetve a vállalkozásoknak a 99%-át teszik ki. A kis- és középvállalkozások kulcsfontosságú szerepet töltenek be a termelékenység és az innováció előmozdításában, valamint a munkahelyteremtésben. Az ágazatnak nyújtott támogatást fejleszteni kell ahhoz, hogy jobban ösztönözze a vállalkozói kedvet, és az informális vállalkozói tevékenységből hivatalos vállalkozásokat hozzon létre.

Koszovó számára előnyök lennének a gazdasági versenyképesség növelését célzó, az új technológiák befogadására, a termelékenység növelésére, a munkaköltség csökkentésére és a munkahelyteremtésre összpontosító programok. Az ilyen programok segítik átláthatóbbá tenni az üzleti szabályozást – ideértve a licenszeket, engedélyeket és tanúsítványokat is –, fokozzák a hatékony és független felügyeletet, valamint támogatják a hálózatépítő kezdeményezéseket.

Koszovónak tovább kell vinnie a privatizációt. Az országnak hasznára válna a mikro-pénzügyi intézmények továbbfejlesztése a növekedési potenciállal rendelkező ágazatok – ideértve a mezőgazdaságot, a vidéki turizmust, a kisméretű gyártóipart és a városi szolgáltatásokat is – kisvállalkozásainak támogatására.

Koszovó részesülne az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank tagsága által nyújtott előnyökben és az Európai Beruházási Bank fokozott hitelezésében. Koszovó üzleti környezete, és különösen kis- és középvállalkozásai élvezhetnék a kapcsolódó uniós kezdeményezésekben, az európai kisvállalkozói intézkedéscsomagban, valamint a 7. kutatási keretprogramban való fokozottabb részvétel, valamint az említettekkel való szorosabb együttműködés előnyeit. A Bizottság – adott esetben technikai és pénzügyi segítségnyújtással – javasolja Koszovó részvételét a fentiek keretében végzett tevékenységekben, amennyiben Koszovó teljesíti a vonatkozó feltételeket.

7.4. Foglalkoztatás és szociálpolitika

Koszovó nagyon magas munkanélküliségi rátája (amely a becslések szerint 2008-ban 40% körül volt) kimeríti gazdaságát. A fiatalok munkanélkülisége különösen komoly kihívást jelent: mintegy 75 %-uk állástalan. Koszovónak alaposan átgondolt összehangolt intézkedések kombinációjával stratégiai megközelítést kell alkalmaznia a munkanélküliség kezelésére. Az állasközpontok kapacitását fokozni kell, az egyetemekkel és iskolákkal való kapcsolatokat pedig tovább kell fejleszteni az oktatás és a munka közötti szakadék áthidalásához. Koszovónak célszerű lenne ösztönző rendszereket bevezetnie a szociális támogatások munkaképes kedvezményezettjei számára.

Az EU segítheti Koszovót azzal, hogy társítja a munkához jutás előmozdítására, a szociális partnerekkel és a civil társadalommal folytatott párbeszéd fejlesztésére, valamint a célzottabb foglalkoztatási és szociálpolitikai kialakítására irányuló igyekezeteihez. E tekintetben a Bizottság „Szociális védelem és társadalmi befogadás Koszovóban” címmel tanulmányt terjeszt elő, amely segítséget nyújt Koszovó számára a szociális és foglalkoztatási politikák megerősített koordinációjának előkészítéséhez. A Bizottság javasolja Koszovó társítását a

Nyugat-Balkán előtt nyitva álló Progress¹⁵ programhoz. Támogatja Koszovó részvételét a Délkelet-európai Foglalkoztatási és Szociálpolitikai Hálózat, valamint a Délkelet-európai Egészségügyi Hálózat keretében tett, a foglalkoztatási és a szociálpolitikákat érintő regionális együttműködést célzó igyekezetekben. A Bizottság együttműködést javasol a roma évtized titkárságával, hogy támogassa Koszovó társulásának fejlesztését, valamint segítse a kisebbségi közösségek szociális védelmet és társadalmi beilleszkedést célzó intézkedésekbe történő bevonására irányuló erőfeszítéseit.

7.5. Oktatás, képzés és kutatás

Koszovó népessége fiatal, az átlagéletkor 26 év. A lakosság mintegy egyharmada 15 év alatti, több mint fele pedig 25 év alatti. Az elkövetkező öt évben 200 000 ember éri el a munkaképes kort, és lép be a munkaerőpiacra. A fiatalok munkanélküliségének magas szintjéből fakadóan az oktatás kulcsfontosságú prioritás Koszovó számára.

Koszovónak emelnie kell az oktatás színvonalát, csökkentenie kell az iskolát elhagyók arányát, és befogadóbbá kell tennie oktatási rendszerét. Különös prioritásként kell kezelnie a tanárok képzettségének javítását, a meglévő oktatási létesítmények felfejlesztését, valamint az iskolákat és főiskolákat valamennyi közösség diákjai számára elérhetővé kell tennie. A másodfokú szakképzés, felnőtt képzés és egész életen át tartó tanulás számára hasznos lenne a finanszírozás növelése. A tanmeneteknek a foglalkoztathatóságra kell összpontosítaniuk.

A Tempus program továbbra is támogatni fogja a koszovói felsőoktatási reformot. Továbbá a pristinai és mitrovicai egyetem ugyancsak megkezdte a projektek benyújtását. A koszovói egyetemek, diákok, tanárok, fiatalok és ifjúsági szervezetek számára biztosítani kell az Erasmus Mundus és a Fiatalok lendületben elnevezésű programok nyújtotta lehetőségek teljes mértékű kiaknázását. A Bizottság javasolja az előcsatlakozási program keretében a Tempus, az Erasmus Mundus és a Fiatalok lendületben programoknak nyújtott finanszírozás növelését, adott esetben források elkülönítését, valamint e programok támogatható szereplőkre történő fokozottabb kiterjesztését.

A Bizottság Koszovóval együtt feltárja annak lehetőségeit és módjait, hogy hogyan lehetne Koszovó oktatási intézményeit bevonni az egész életen át tartó tanulás programjának tevékenységeibe. Az Európai Képzési Alappal együttműködésben a Bizottság ugyancsak feltérképezi, hogy miként lehetne fokozni az Alap koszovói tevékenységeit, és jobban megismertetni az országban az EU oktatással kapcsolatos tevékenységeit. A minőségbiztosítási mechanizmusok keretében a Bizottság párbeszédet kezd a koszovói hatóságokkal, hogy valamennyi közösség számára elősegítse a tanterv minőségének fokozását. A Bizottság feltárja annak lehetőségét, hogy miként támogathatná egy EU-tanulmányok tanszék létrehozását a pristinai egyetemen belül.

A kutatás fontos Koszovó társadalmi-gazdasági fejlődése szempontjából, és lehetőséget kínál a regionális együttműködési tevékenységek fokozására. A Nyugat-Balkán térsége társult az EU 7. kutatási keretprogramjához (FP7). Koszovó ebben a nemzetközi együttműködésben partner országgént vehet részt. Koszovó kijelölt egy FP7 kapcsolattartó pontot, és kutatási kapacitása megerősítése céljából jelenleg dolgozza ki nemzeti cselekvési tervét. Koszovó uniós kutatási tevékenységekbe történő bevonását folytatni és fokozni kell¹⁶.

---

¹⁵ Közösségi foglalkoztatási és társadalmi szolidaritási program.

¹⁶ Koszovót felvették a 7. kutatási, fejlesztési és technológiai keretprogram munkaprogramjaihoz mellékelte, a Nemzetközi együttműködésben partner országok listájára.

7.6. Kultúra és Európa a polgárok számára

A kulturális és vallási örökség tiszteletben tartása a megbékélés, a bizalom és a stabilitás kulcsfontosságú eleme. Jelentősen hozzájárulhat Koszovó társadalmi-gazdasági fejlődéséhez is. Koszovó előrehaladást tudhat maga mögött a kulturális és vallási örökségek védelme és helyreállítása terén. A ljubljanai folyamatban, az Újjáépítési Végrehajtó Bizottságban és a Kulturális Örökség Technikai Fórumában történő részvétel igen hasznosnak bizonyult, és annak a jövőben is folytatódnia kell. Koszovónak egy átfogó fejlesztési stratégia részeként kell tekintenie az ezen ágazatba irányított beruházásait. E stratégiának – mind a kidolgozását, mind a végrehajtását tekintve – tükröznie kell valamennyi érdekelt fél bevonását. Koszovónak különös figyelmet kell fordítania a szabályozatlan, vagy a kulturális és vallási örökség részét képező helyszínek szomszédságában folyó tevékenységek kezelésére.

A Nyugat-Balkán számos országa vesz részt a Kultúra és Európa a polgárok számára elnevezésű programokban. Az e programokban való részvétel alapja a közösségi programokban való részvétel általános elveit tartalmazó keretmegállapodás. Koszovóra vonatkozóan jelenleg nincs ilyen megállapodás. A programokban való részvétel ugyanakkor közelebb hozná Koszovó polgárait az európai projekthez. Ilyen keretmegállapodás létrejöttéig, az IPA révén támogatják a civil társadalmi szervezetek, helyi önkormányzatok és a kultúrában tevékenykedők kapacitásának megerősítését, valamint az említettek uniós és regionális megfelelőikkel való hálózatépítésének elősegítését célzó fellépéseket. A Bizottság feltárja a kulturális csereprogramok és ösztöndíjak elősegítésének lehetőségét azáltal, hogy a jelenleg a jogra korlátozott *Young Cell* program körébe felveszi a kultúra területét is.

8. AZ ÁGAZATI KÖZELÍTÉS TOVÁBBVITELE

8.1. Energiaügy

Az akadozó villamosenergia-ellátás komoly akadályt állít a gazdasági növekedés és a külföldi közvetlen beruházások növelése elé Koszovóban. Biztos és fenntartható energiaellátás nélkül korlátozott Koszovó gazdasági fejlődése.

Az energiaágazat egyes részeinek privatizációja jelentős tehertől szabadítja meg Koszovó költségvetését, és lehetővé teszi, hogy a beruházásokat más prioritásnak tekintett területekre irányítsák. Emellett fokozza az energiaellátás hatékonyságát és eredményességét is. A számlabeszédést fejleszteni kell, hogy az áramszolgáltató társaságok biztosabb és megbízhatóbb ellátást tudjanak biztosítani. A privatizáció azonban csak részben oldja meg a problémát. Koszovónak emellett fokoznia kell a regionális energia-együttműködési és energia-előállítási megállapodásokban való részvételét, intézkedéseket kell végrehajtania az energiakereslet csökkentésére, és fokoznia kell a megújuló energiaforrások és alternatív energiaellátási lehetőségek alkalmazását.

Koszovónak az Energiaközösséget létrehozó szerződésben történő folyamatos részvétele kulcsfontosságú. Koszovónak egyszerre el kell mélyítenie és ki kell terjesztenie részvételét – többek között – az átvitelirendszer-üzemeltetők közötti ellentételezési mechanizmusban és a kapacitáselosztási mechanizmusokban. A régióban található valamennyi félnek lehetővé kell tennie, hogy Koszovó egyenjogú partnerként vehesse ki részét e mechanizmusok előnyeiből. Koszovó energiaszolgáltatóinak, szabályozó testületeinek és egyéb üzemeltetőinek teljes mértékben ki kell aknázniuk a meglévő regionális együttműködési megállapodások előnyeit. Koszovónak is részesülnie kell az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások területén

hozott uniós kezdeményezések előnyeiből. Ez a tágabb értelemben vett régiónak is érdekében áll.

8.2. Közlekedés

Koszovónak sürgősen fejlesztenie kell közlekedési infrastruktúráját. Koszovó nagyszabású közútépítési programba kezdett, ami azonban súlyos teherként nehezedik Koszovó költségvetésére. A programhoz alternatív finanszírozást kell mozgósítani egy olyan kiegyensúlyozott megközelítés részeként, amely a vasúti beruházásoknak is kedvez, és az új utak építése mellett útkarbantartásra is finanszírozást biztosít. Koszovónak folytatnia kell az európai közös légtérről szóló megállapodás – ideértve a repüléssel kapcsolatos közösségi vívmányokat is – végrehajtására irányuló erőfeszítéseit.

A közlekedési közösségről szóló szerződésnek az a célja, hogy a közlekedéssel kapcsolatos közösségi vívmányok aláírók általi fokozatos átvételéhez fokozatos regionális és uniós piaci integrációt társítson. A szerződés kulcsfontosságú Koszovó számára. A szerződés valamennyi aláíró felének biztosítania kell Koszovó bevonását, hogy ez utóbbi teljes mértékben részt vehessen a kapcsolódó kezdeményezésekben. Koszovónak meg kell kezdenie a közúti közlekedéssel kapcsolatos közösségi vívmányok alkalmazására, valamint a regionális piaci integrációval kapcsolatos rendelkezések kiaknázására vonatkozó ütemterv végrehajtását.

8.3. Környezetvédelem

Koszovó környezetét többéves szennyezés és elhanyagolás károsította. A becslések szerint Koszovó erőművei óránként mintegy 25 tonna hamut és port termelnek, ami az EU-szabványok által megengedett érték 74-szerese. A víz kérdése ugyancsak aggasztó. A lakosság csupán 70%-ának otthonaiban van ivóvíz, és mindössze a lakások egyharmada van a szennyvízhálózatához kötve. Koszovó környezetvédelmének fejlesztése elengedhetetlen polgárai egészségi állapotának javítása érdekében. Koszovó továbbra is jó ütemben halad az EU-szabványok jogi átültetése terén. A megfelelő végrehajtás biztosításához azonban nem rendelkezik megfelelő kapacitással és erőforrásokkal. A koszovói költségvetés kevesebb mint 1%-át fordítják környezetvédelmi tevékenységek finanszírozására.

Koszovó részesül az EU olyan regionális környezetvédelmi tevékenységeiből, mint például a jelenleg a regionális környezetvédelmi központon keresztül a jogszabályok elfogadásához, végrehajtásához és érvényesítéséhez nyújtott támogatásból. Ugyancsak részt vesz a csatlakozó országok regionális környezetvédelmi hálózatában, amely a bevett gyakorlatok cseréje, az igazgatási kapacitás fejlesztése és a képzés révén fogja segíteni Koszovót. A Bizottság ezen erőfeszítések kiegészítését javasolja – többek között az infrastrukturális projektekre vonatkozó eszköz révén – a projektek előkészítésének elősegítésére, amelyek végrehajtásához pedig az IFI-finanszírozás fog segítséget nyújtani.

9. HATÉKONY ÉS BEFOGADÓ REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS

A regionális együttműködés az EU délkelet-európai politikájának kulcsfontosságú eleme. Koszovó regionális együttműködése kulcsfontosságú európai jogharmonizációs menetrendjében. Regionális együttműködési kezdeményezésekbe való bevonása, illetve azokban való folyamatos részvétele kereskedelmi, gazdasági és politikai jelentőséggel bír.

Az UNMIK Koszovó nevében számos regionális együttműködési megállapodást írt alá. Az átszervezett UNMIK mandátuma magában foglalja „Koszovó külső képviselőtének

megkönnyítését” is. Az UNMIK kapacitása ugyanakkor korlátozott. Hasznos lenne Koszovó számára, ha a szomszédos országokkal való együttműködés fokozására irányuló erőfeszítéseit illetően építő jellegű és pragmatikus megközelítést alkalmazna. Koszovónak stratégiai módon kell felhasználnia a rendelkezésére álló eszközöket. A koszovói kormánynak a regionális együttműködés valamennyi szintjén következetesen alkalmazandó, egyértelmű és átfogó iránymutatásokat kell kibocsátania valamennyi közintézmény számára. Koszovónak teljes mértékben részt kell vennie az újonnan létrehozott Regionális Államigazgatási Iskolában. Az erre vonatkozó megállapodás valamennyi aláíró felének biztosítania kell Koszovó bevonását.

A Bizottság megismétli a Regionális Együttműködési Tanács 2009 júniusában Chisinauban tartott ülésén elhangzott azon felszólítást, hogy minden érintett félnek konstruktív hozzáállást kell tanúsítania ahhoz, hogy pragmatikus lehetőségeket találjanak a délkelet-európai regionális együttműködés befogadó jellegének biztosítására. A Bizottság az összes felet kifejezetten ösztönzi arra, hogy gyakorlati és pragmatikus megoldásokat keressenek, valamint készen áll arra, hogy támogassa az e célból tett erőfeszítéseket.

10. AZ EU-KOSZOVÓ PÁRBESZÉD ÚJ SZAKASZBA LÉPÉSE

Koszovó részt vesz a stabilizációs és társulási folyamatban, melynek első üléseire 2003-ban került sor. A stabilizációs és társulási folyamat megerősített nyomonkövetési mechanizmusát 2007-ben hozták létre. Az EU-Koszovó kapcsolatok új szakaszának megpecsételéséhez arra van szükség, hogy a megerősített nyomonkövetési mechanizmus a reformok és az együttműködés továbbvitelére összpontosító megerősített politikai párbeszédé váljon.

A plenáris ülésnek jó alkalmat kell kínálnia a Koszovó európai menetrendjében szereplő prioritások megvitatására. Az ágazati üléseket a tagjelölt és potenciális tagjelölt országokkal folytatott politikai párbeszéd mintájára szervezik. Középpontjukban Koszovó európai menetrendje, az intézményfejlesztés, valamint az európai normák elfogadása, végrehajtása és megerősítése áll majd. Az olyan átfogó kérdések, mint például a közigazgatási reform és az igazságszolgáltatás, alapos eszmecserét érdemelnek.

Az üléseket rendszeres ütemezés keretében szervezik, hogy lehetővé tegye a hatékony felkészülést, koordinációt, valamint annak ellenőrzését, hogy Koszovó hogyan teljesíti a követelményeket. Ez fontos ahhoz, hogy a támogatást a megfelelő helyre irányítsák és megvitassák a kölcsönös értékelési mechanizmus eredményeit. Pristinában és Brüsszelben egyaránt tartanak ágazati üléseket, ami lehetővé teszi a bizottsági szolgálatok fokozottabb részvételét. A civil társadalom jogharmonizációba történő fokozottabb bevonása érdekében minden évben találkozót szerveznek civil társadalmi szervezetekkel.

A Bizottság azt javasolja, hogy a folyamatot nevezzék át „a stabilizációs és társulási folyamatról folytatott párbeszédre”.

11. AZ EK PÉNZÜGYI TÁMOGATÁSÁNAK HATÉKONYABB FELHASZNÁLÁSA

Koszovó jelentős pénzügyi támogatásban részesült az EK részéről. A Koszovó támogatását célzó 2008-as donorkonferencián a Bizottság több mint 500 millió eurót adományozott. Az IPA program keretében Koszovó 359 millió eurót kapott a 2007–2009 közötti időszakban. A 2010–2012-es időszakra vonatkozó jelenlegi többéves indikatív pénzügyi keret további 206 millió eurót ítelt oda Koszovó számára. A Bizottság pristinai összekötő irodájának közvetlen irányítása alatt Koszovó érdemi fejlődést tett az IPA végrehajtása terén. Erre kell építenie.

Az IPA-támogatást korlátozott számú kulcsfontosságú prioritásra kell irányítani. E prioritásokat szorosan össze kell hangolni Koszovó európai reformmenetrendjével, és számszerűsített ágazati stratégiákat kell tükrözniük. A projektek kiválasztásának hatékonyabb tervezést, prioritás-meghatározást és ütemezést, illetve az egyéb donorokkal való hatékonyabb koordinálást kell tükröznie. A jövőben feltárják annak lehetőségét, hogy az IPA-irányításhoz egyéb donorkat társítsanak, amennyiben ez komparatív előnyt képvisel. A donorkonferenciát követően Koszovónak határozottabban kezébe kell vennie az IPA-projektet.

Az IPA-program második összetevőjének keretében folytatott határokon átnyúló együttműködés érdemben hozzájárulhat a megbékéléshez és a jószomszédi viszonyok kialakításához. Emellett a határokon átnyúló együttműködés keretében alkalmazott „gyakorlati tapasztalaton alapuló tanulás” megközelítés hozzájárul a helyi szintű kapacitásfejlesztéshez. A Bizottság úgy véli, hogy az IPA II. összetevőjének Koszovó számára történő progresszív mozgósítása jó időzítésű és megfelelő.

12. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

Az Európai Tanács ismételten megerősítette, hogy Koszovó a nyugat-balkáni térséggel azonos európai perspektívát oszt. E közlemény megnevezi azon közösségi eszközöket, amelyeket az EU Koszovó politikai és társadalmi-gazdasági fejlődése érdekében bevethet. Koszovó bizonyos fokú politikai stabilitást ért el, de a biztonsági helyzet továbbra is ingatag az országban. Koszovót nem szabad hátrahagyni a nyugat-balkáni térség EU-integráció felé vezető útján.

Az EU-tagállamok eltérő nézeteket képviselnek Koszovó jogállása tekintetében, ez viszont nem akadályozhatja az EU és Koszovó közötti kapcsolatok jelentős előrehaladását. A „sokszínűség az elismerésben, de egységesség a kötelezettségvállalásban” megközelítés működik, és meg kell erősíteni. Koszovó jogállásának sérelme nélkül a Bizottság azt javasolja, hogy az EU tegyen gyakorlati lépéseket Koszovó Európa felé történő folyamatos haladásának biztosítása céljából. Azzal párhuzamosan, ahogyan Koszovó európai menetrendjének végrehajtásával előrehalad, a Bizottság javaslatokat tesz az alábbiakra:

- strukturált megközelítéssel történő előrelépés a koszovói polgárok EU-hoz való közelítésére, mindezt egy olyan vízumpárbeszédén keresztül, amelynek – a szükséges reformok végrehajtásától függően – végső eredménye a vízumliberalizáció lenne;
- az autonóm kereskedelmi intézkedések kiterjesztése, és amint Koszovó eleget tett az ehhez kapcsolódó követelményeknek, kellő időben a kereskedelmi megállapodást célzó tárgyalási irányelvek ajánlása;
- Koszovó páneurópai-mediterrán származási kumulációban történő részvételének elősegítése, amint megszületett a kereskedelmi megállapodás;
- Koszovó fokozatos bevonása a Nyugat-Balkánnal létrehozott gazdasági és költségvetési felügyeleti keretbe;
- egy olyan, Koszovóval kötendő keretmegállapodás lehetőségének megvizsgálása, amely tartalmazza a közösségi programokban való részvétel alapelveit, és ez alapján a tárgyalási irányelvek kidolgozása;

- Koszovó részvételének elmélyítése a stabilizációs és társulási folyamatban rendszeres e téren folytatott párbeszédén keresztül;
- az IPA határokon átnyúló együttműködési összetevőjének (II. összetevő) fokozatos aktiválása Koszovó számára.

A Bizottság pénzügyi és technikai segítségnyújtást biztosít a fenti kezdeményezések számára.